

PAŽINIMO KOMPETENCIJA

PAŽINIMO KOMPETENCIJA – tai motyvacija ir gebėjimai pažinti save ir pasaulį, įgyjami įsisavinant [perimant] žmonijos kultūrinę patirtį. Ji apima dalyko žinias ir gebėjimus, kritinio mąstymo, problemų sprendimo, mokėjimo mokyti gebėjimus. Mokyklinis pažinimas reikalauja valios pastangų ir atkaklumo, o motyvacija mokykliniam pažinimui gali būti ir vidinė, ir išorinė, kildinama iš bendrų visuomenės poreikių.

Sandai	Sandų raiška	1-2 klasė	3-4 klasė	5-6 klasė
Dalyko žinios ir gebėjimai	Mokymo (si) objektai ir sąvokos	Skiria mokomojo dalyko turinį nuo kitos informacijos. Pvz.: daiktų kiekinės savybės (obuoliai du), daiktų formas (kamuolys apvalus) priskiria matematikai. Lietuvių kalbai priskiria raides, garsus, žodžius, sakinius, skaitymą, rašymą. Muzikai priskiria dainavimą, muziką. Kūno kultūrai sporto užsiėmimus.	Atpažįsta dalyko objektus, reiškinius ir procesus kasdienėje aplinkoje. Pvz.: skaičius, skaičiavimą, geometrines figūras, matavimą priskiria matematikai. Lietuvių kalbai priskiria žodžių dalis, kalbos dalis, elementarias tekstų suvokimo užduotis.	Formuluoja dalyko sąvoką ir pateikia jos pavyzdžių. Pvz. apibrėžia trikampio sąvoką ir pateikia pavyzdžių: statusis trikampis; arba apibrėžia kalbos dalis ir pateikia pavyzdžių: prievoksmis; ar apibrėžia literatūros terminą ir pateikia pavyzdžių: epitetas, metafora.
	Pagrindiniai dalyko faktai ir idėjos	Atpažįsta konkrečių daiktų savybes priskiriamas dalyko turiniui. Kasdieninėje veikloje naudojamas sekas (pvz. savaitės dienas, metų mėnesius) sieja su nuosekliu skaičiavimu. Paprastas diagramas ir schemas suvokia kaip informacijos pateikimo būdus. Matavimo rezultatus (ilgį, plotį, svorį, atstumą, laiką) supranta kaip daiktų ir reiškinių savybes. Sieja kalbos garsus su raidėmis. Skiria mažąsias ir didžiąsias raides. Rašo dailiraščiu. Raides jungia, sudaro skiemenis, žodžius, sakinius. Suvokia seką, kuri reikalinga sėkmingam skaitymui ir rašymui. Skaito vis sklandžiau, bet skaitymo procesas reikalauja valingų pastangų. Sparčiai plečiasi žodynas. Nematytus žodžius taisyklingai perskaito, juos supranta. Integruoja, pritaiko patirtimi paremtas žinias ir suvokia skaitomą tekstą. Įvyksta kopijavimo gebėjimų raidos šuolis (kopijuoja ir atlieka tam tikrus darbus pagal pavyzdį, judesius ir pan.).	Atpažįsta dalyko faktus kaip nagrinėjamų konkrečių objektų savybes. Aritmetinių operacijų savybes (jungimo, perstatymo dėsnius) supranta kaip konkrečių daiktų savybes. Suvokia ir atranda dėsningumus sudėtingesnių elementų sekose. Įsisavine bendrąsias taisykles taiko konkrečioms atvejams (pvz. matematikos, rašybos taisyklės). Skiria dėmesio ne tik skaitymui, bet skaitomo teksto prasmės suvokimui. Nuo elementaraus skaitymo kaip įgūdžio pereina prie skaitymo kaip įrankio informacijai gauti. Supranta perkeltinę reikšmę. Žodynas plečiasi ir darosi mažiau priklausomas nuo tiesioginės patirties. Kuria rašytinius nedidelės apimties tekstus, skiria laiko planavimui, ką ir kaip rašys, tekstai turi struktūrą, apima detales.	Atpažįsta faktą kaip sakinį, kuris yra teisingas arba klaidingas. Daro logines išvadas iš turimų prielaidų, kai turinys neprieštarauja empiriniam patyrimui. Analizuoja išvadų darymo logiką. Matavimo rezultatus (ilgį, plotį, atstumą, laiką) jungia į naujus sąryšius (proporcija, greitis, plotas) ir jų savybes vertina teisingumo ir klaidingumo požiūriu. Turimos žinios plečiasi, turimą informaciją jungia į hierarchiškai organizuotus tinklus. Skaito savarankiškai, pasirenka kūrinus, atitinkančius interesus, pomėgius bei žinių lygį. Automatizuojamas rašymo procesas. Rašto darbai apima daugiau detalių, skiria laiko planuoti. Didėja gebėjimas argumentuoti, pagrįsti savo nuomonę. Pradedama savarankiškai nagrinėti teksts (rasti pagrindinę mintį, kelti klausimus).

	Dalyko procedūros ir jų taikymas	Atpažįsta dalyko žinių naudojimo kasdienėje aplinkoje pavyzdžius. Konkrečių daiktų grupių jungimą ar jų dalinimą į sudėtinges dalis sieja su sudėties ar atimties veiksmu matematikoje. Perskaito ir suvokia skaitomus tekstus ir supranta jais teikiamą informaciją, reaguoja į ją.	Vertina taisyklių ir procedūrų naudojimo reikšmę. Supranta aritmetinių veiksmų procedūrų (sudėtis stulpeliu ir t.t.) naudą atliekant veiksmus su dideliais skaičiais. Vertina gebėjimą skaityti ir rašyti, komunikuoti su kitais žmonėmis, suprasti ir dekoduoti informaciją. Integruoja ir taiko patirtimi paremtas žinias suvokdami skaitomą tekstą.	Pripažįsta taisyklių ir procedūrų atlikimo automatizmo naudą. Suvokia darbinės atminties ribotumą sąmoningai atliekant keletą veiksmų vienu metu.
Kritinis mąstymas	Dalykui būdinga mąstymo forma	Atpažįsta mąstymą įvairiose formose. Pvz.: skiria mąstymą nuo jausmų reiškimo. Mąstymas stipriai priklausomas nuo konkretaus patyrimo: mąstymo operacijas taiko atlikdami veiksmus su konkrečiais fiziškai pasiekiamais objektais ar vidinėmis jų reprezentacijomis mintyse (negeba operuoti abstrakcijomis). Ribotą laiką dirba savarankiškai (pradeda, tęsia ir užbaigia konkrečią užduotį, kurią sudaro vienas – du žingsniai, atlikimą).	Atpažįsta mąstymą atlikdamas dalyko užduotis. Supranta aiškinimo svarbą atsakydamas į klausimą: Kodėl? Mąstymas išlieka didžiąja dalimi konkretus. Suvokia, kad gali būti daugiau nei vienas būdas tai pačiai problemai spręsti, gali ieškoti alternatyvių sprendimo variantų, tačiau sprendimų ieškojimas didžiąja dalimi dar atsitiktinis ir priklausomas nuo dėmesio procesų (neapmąsto viso galimo problemos sprendimo lauko). Klasifikuoja objektus hierarchiškai (suvokia, kad viena klasė gali apimti kitas).	Atpažįsta įvairias sakinių formas naudojamas reikšti loginį samprotavimą. Paaiškinus supranta loginių jungtukų (ir, arba, ne) bei sąlyginio sakinio (jei ..., tai ...) teisingumo ir klaidingumo atvejus. Vystosi mokslinis, sisteminis, hipotetinis–dedukcinis samprotavimas. Mokosi kelti ir tikrinti hipotezes. Skiria hipotezes ir įrodymus, kurie jas patvirtina arba paneigia.
	Dalykui būdingas pagrindimo būdas	Atpažįsta skirtingus mąstymo žingsnius. Skiria prielaidą nuo išvados. Išrikiuoja objektus iš eilės pagal formą, dydį etc. Išanalizavę elementų seką gali numatyti, koks kitas sekos elementas, taip pat patys kurti nesudėtingas elementų sekas pagal nurodytą ar savo pačių sugalvotą dėsnį. Sieja veiksmą su atvirkštiniu veiksmu.	Paaiškina taisyklės ar procedūros rezultato teisingumą. Pvz.: matematikoje paaiškina kodėl skaičių sudėties stulpeliu taisyklė visada duoda teisingą atsakymą. Mąsto pagal analogiją, įgytas žinias taiko panašioje (loginių ryšių, o ne išorinio panašumo) prasme situacijoje, ima suprasti perkeltinę prasmę.	Pagrindžia dalyko fakto teisingumą ar klaidingumą. Pvz.: supranta matematinio įrodymo specifiką – teiginio teisingumas yra prielaidų apie matematinį objektą rezultatas; lietuvių kalboje suvokia rašybos taisykles, jas tinkamai taiko ir paaiškina.
	Žinios skirtinguose kontekstuose	Sieja tą pačią informaciją skirtinguose kontekstuose. Ta pati informacija išreiškiama piešiniais, tekstais, skaitmenimis. Pvz. natūralieji skaičiai reiškiami skirtingais vaizdiniais, analoginiu ir skaitmeniniu laikrodžiu.	Iliustruoja naujus faktus, taisykles remdamasis turima patirtimi. Pvz.: matematikoje sugalvoja tekstinį uždavinį iliustruojantį aritmetinę operaciją; lietuvių kalboje teikia pavyzdžių iš praėjusių tiek kalbos, tiek literatūros temų. Šiuo atveju skirtingais kontekstais yra įvairios realaus pasaulio situacijos.	Atpažįsta dalykui būdingus skirtingus kontekstus. Pvz.: matematikoje supranta, kad tas pats skaičius gali būti reiškiamas dešimtaine ir paprastąja trupmenomis; literatūroje atpažįsta istorinį, kultūrinį ir kitus kontekstus.
Problemų sprendimas	Kelia klausimus	Kelia faktinius ir aiškinamuosius klausimus. Pvz.: skiria klausimą „Kas tai?“ nuo klausimo „Kodėl?“	Kelia klausimus padedančius suprasti problemas. Supranta klausimo kėlimo reikalingumą tada, kai trūksta informacijos.	Kelia klausimus siekdamas sudaryti ir spręsti dalyko užduotis. Pvz.: matematikoje sudaro ir sprendžia tekstinius uždavinius; nagrinėdamas tekstus kelia įvairius klausimus, kurie padeda atskleisti teksto esmę, atpažįsta pagrindinę mintį, idėją.

	Identifikuoja problemas ir sprendimų idėjas	Atpažįsta problemas kasdienėje aplinkoje. Ieško informacijos esant skirtingoms alternatyvoms. Igytas žinias ar išminktą problemos sprendimą sėkmingai taiko tokioje pačioje ar analogiškoje situacijoje.	Atpažįsta dalyko idėjas naudojamas sprendžiant užduotis. Pvz.: naudoja skaičių sumavimo perstatymo dėsnį kai nesirūpina perkamų prekių išdėliojimo tvarka prie kasos aparato; literatūros kūrinyje sutelkia dėmesį ties esminiais požymiais ir ignoruoja nesvarbią informaciją.	Atpažįsta nekorektiškas, nevienareikšmes ar klaidingas užduotis ar jų sprendimo būdus. Pvz.: matematikoje atpažįsta nekorektiškas užduotis, kuriose yra per mažai prielaidų arba prielaidos neturi ryšio su užduotimi.
	Sprendžia problemas ir įgyvendina idėjas	Atpažįsta dalyko žinių panaudojimą sprendžiant problemas kasdienėje aplinkoje. Pvz.: supranta geometrijos faktų naudą atliekant matavimus kasdienėje aplinkoje; supranta skaitymo ir rašymo naudą kasdienybėje. Vienu metu atsižvelgia į keletą problemos aspektų, nebebūna susitelkę į vieną akivaizdžiausią.	Naudoja dalyko žiniomis grįstus metodus sprendžiant realaus pasaulio problemas. Pvz.: taiko geometrijos formules atliekant matavimus kasdienėje aplinkoje. Išbando naujus problemos sprendimo būdus, jei mato kad seni neveikia.	Vertina skirtingus metodus sprendžiant tą pačią problemą. Tas pačias problemas išsprendžia skirtingais būdais, renkasi patogesni.
Mokėjimas mokyti	Reflektuoja mokymosi procesą	Atpažįsta patirtą mokymąsi ikimokykliniame amžiuje. Kartoja žinomą ir naują informaciją kaip pagrindinę įsiminimo strategiją. Dar negeba efektyviai įvertinti, kokią informaciją reikia daugiau, kokią mažiau kartoti. Su pagalba planuoja, stebi ir vertina savo veiklą ir jos rezultatus, lygina su ikimokyklinio etapo patirtimi.	Skiria mokymą nuo mokymosi. Bando savarankiškai grupuoti, pertvarkyti informaciją savarankiškai. Siekia geriau įsiminti. Suskaido sudėtingą užduotį į žingsnius ir planuoja geriausią jų atlikimų seką. Savarankiškai planuoja veiklą, nusistato užduočių atlikimo seką ir prioritetus.	Vertina atminties naudojimą kaupiant bazines žinias. Aktyviai siekia susieti naują informaciją su jau žinoma, taip palengvindami naujos informacijos supratimą ir įsiminimą.
	Mąsto apie mąstymą (metakognicija)	Apibūdina apie ką mąsto ir nurodo to priežastis. Suvokia įvairių veiksmų reikšmę pažintiniam procesui, pvz. supranta, kad sunkiau susikaupti ir mokyti, kai esi pavargęs, lengviau prisimeni informaciją, kuri tau įdomu arba geriau atlieki užduotis, kai susikaupi ir nesiblaška.	Skiria tikėjimą nuo teorinio mąstymo. Supranta priežasties aiškinant reiškinį reikšmę. Efektyviau taiko kartojimo strategiją – teisingai įvertina, kad daugiau reikia kartoti sudėtingesnę, mažiau žinomą, sunkiau įsimenamą informaciją. Sutelkia dėmesį vienai veiklai iki valandos, jei ji nėra monotoniška ir nereikalauja nuolatinio įtempto mąstymo (pvz. konstravimas, bandymo atlikimas).	Sieja naują informaciją su jau žinoma, taip palengvindami naujos informacijos supratimą ir įsiminimą. Siekdamas įsiminti informaciją, efektyviau taiko informacijos organizavimo strategiją, pvz. sugrupuoja informaciją į mažiau kategorijų arba į lengviausiai įsiminamus prasminius vienetus.

PAŽINIMO KOPETENCIJA.. RAIDA. 8-12 kl.

Sandai	Sandų raiška	7-8 klasė	9-10 klasė	11-12 klasė
Dalyko žinios ir gebėjimai	Mokymo (si) objektai ir sąvokos	Skiria sąvokos apibrėžimą nuo fakto ir taisyklės. Savais žodžiais paaiškina skirtumus ir pateikia pavyzdžių.	Atpažįsta dalyko sąvokų hierarchinę struktūrą. Pvz. matematikoje hierarchinę struktūrą sudaro natūralieji, sveikieji, racionalieji, realieji skaičiai. Kitą struktūrą sudaro kvadratai, stačiakampiai, lygiagretainiai, keturkampiai; literatūroje suvokia žanrus: epas, lyrika, drama ir su jais susijusių terminų diferenciaciją ir gradaciją, kalboje – sintaksę, morfologiją, leksikologiją, žodžių darybą, fonetiką, akcentologiją ir jų struktūrines ar dedamąsias dalis.	Apibūdina dalyko turinį. Paaiškina, kuo dalykas išsiskiria pagal jam būdingą objektų ar reiškinų supratimą, bei jam būdingą mąstymą. Pavyzdžiui, matematikos objektai suprantami juos vienareikšmiškai nusakant savybėmis, o matematiniam mąstymui būdingas išvadų loginis išvedimas iš prielaidų (deducinis mąstymas); atpažįsta kalbos, literatūros objektus, reiškinius nuosekliai ir išsamiai aprašo, analizuoja, interpretuoja tiek raštu, tiek žodžiu.

	Pagrindiniai dalyko faktai ir idėjos	<p>Atpažįsta dalyko idėją kaip faktus jungiančią mintį. Pvz. matematikoje simbolių naudojimo idėja įgalina suprasti ir įprasminti labai sudėtingus konkrečius reiškinius. Atlieka mintinus veiksmus su abstrakčiomis idėjomis, hipotetiniais procesais ir pan. Humanitariniuose dalykuose žodynas gausiai papildomas naujais žodžiais, terminais, reiškiančiais abstrakčias sąvokas. Atpažįsta neatitikimus tarp turinio ir konteksto. Kalbą pritaiko prie pašnekovų ir situacijų, žaidžia kalba (kuria santrumpas, žargoną ir pan.). Skaitydami į savo turimą informaciją integruoja gaunamas naujas žinias ir jas adaptuoja. Sėkmingai suvokia tekstus (kelia klausimus, analizuoja, randa pagrindinę mintį, nusako idėją). Pradedą analizuoti skaitomo teksto paslėptą prasmę, simbolius.</p>	<p>Mato dalyko turinį kaip idėjų rinkinį. Idėjos paaiškina ir įprasmina atskirus faktus. Domisi naujais dalykais, kryptingai ieško informacijos. Samprotauja apie abstrakčių sąvokų reikšmę. Įvaldo asmeninį rašymo stilių, rašo ir mintis dėsto sklandžiai. Skaito ir analizuoja tekstus integruodami į esamas sistemas naujus dalykus, kontekstus, terminiją, įvertina reiškinio istorinę perspektyvą (individo, šeimos, tautos, pasaulio kontekste).</p>	<p>Atpažįsta pagrindines dalyko idėjas. Pvz. matematikoje dominuoja funkcijos idėja, įvairiomis formomis pasireiškianti visose dalyko turinio srityse; tekstus konstruoja ir rekonstruoja, analizuoja skaitomo teksto prasmę, kryptingai gilinasi į savo pasirinktas sritis.</p>
	Dalyko procedūros ir jų taikymas	<p>Sieja taisykles ir procedūras su dalyko faktais ir sąvokomis. Taisyklės ir procedūros pagrindžiamos dalyko faktais ir sąvokomis. Pvz. matematikoje trupmenų aritmetikos veiksmi pagrindžiami pagrindinėmis trupmenų savybėmis; lietuvių kalboje rašybos dalykus paaiškina ne tik taisyklėmis, bet ir istoriniais kalbos raidos faktais (pvz, nosinių raidžių rašyba ar naujažodžių atsiradimas, sukūrimas).</p>	<p>Atpažįsta taisyklių ir procedūrų reikšmę dalyko idėjoms. Dalyko idėjoms lengviau suteikiama prasmė ilgojoje atmintyje laikant pakankamai didelį taisyklių, procedūrų ir sąvokų bagažą. Pvz. skaičių struktūros prasmė suvokiama turint darbo su skaitinėmis procedūromis patirtį; literatūros esmė – skaitant grožinius kūrinius, juos analizuojant, interpretuojant, sklandžiai rašant tekstus.</p>	<p>Paaškina dalyko žinių suteikiamą naudą.</p>
<p>Kritinis mąstymas</p>	Dalykui būdinga mąstymo forma	<p>Supranta sąvokos apimties priklausomybę nuo jos turinį sudarančių požymių. Pvz. žino kvadrato, stačiakampio ir lygiagretainio sąvokų turinį sudarančių požymių skirtumus; ryškų vaidmenį atlieka kontekstas ir esantys emociniai signalai, supranta sąvokos apimtis ir jos priklausomybę nuo konteksto.</p>	<p>Apibendrina sąvokas ir teiginius. Pvz. mažinant sąvokos turinio požymių skaičių ir silpninant teiginio prielaidas; atpažįsta ir skiria epochas, jų sąvokas, kilmę, identifikuoja Antikos, Viduramžių ir kitų laikotarpių ar epochų tekstus.</p>	<p>Žino ir supranta dalykui būdingų klausimų kėlimo ir atsakymų formulavimo formas. Pvz. matematikai būdinga stengtis rasti būtinas ir/arba pakankamas sąlygas tam, kad galiotų kokia nors objekto savybė; analizuodami tekstus apdoroja nagrinėjamą informaciją ir jai pritaikyti analizės būdus ir metodus.</p>
	Dalykui būdingas pagrindimo būdas	<p>Naudoja dalykui būdingą euristinį (hipotetinį) samprotavimą. Pvz. matematikoje euristiniu samprotavimu vadinami uždavinio sprendimo arba teiginio įrodymo paieškos būdai ir metodai, kai mokiniui nėra žinomas sprendimas arba įrodymas; net neturėdami ankstesnės patirties ir žinių dekoduoja verbalinius ir neverbalinius pranešimus, remdamiesi kontekstu ir emociniais signalais.</p>	<p>Įžvelgia dalyko teiginių loginę struktūrą. Pvz. matematikoje atskiria aksiomas nuo apibrėžimų ir teoremų, bei paaiškina esminius skirtumus; skiria epochas, jų požymius, joms priskiriamus literatūros kūrinius; nagrinėdamas sakinius sintaksiškai nustato sakinio tipą, ieško veiksnio, tarinio, pažyminio ir t.t. morfologiškai – šaknies, priesagos, galūnės.</p>	<p>Atpažįsta pagrįstą dalyko teiginį nuo nepagrįsto. Nurodo esminę pagrindimo idėją. Grindžia savo nuomonę įrodymais.</p>
	Žinios skirtinguose kontekstuose	<p>Reflektuoja apie tą pačią sąvoką skirtinguose kontekstuose. Pvz. reflektuoja apie skirtingas tiesinės funkcijos išraiškas: algebrine formule, tiesinės lygties sprendiniu, grafiku koordinacių sistemoje, geometrinėje plokštumoje tiesė per du taškus, argumentų ir reikšmių porų lentele; analizuodami grožinės literatūros kūrinius ar kitus tekstus sieja informaciją, gautą iš kelių skirtingų šaltinių.</p>	<p>Atpažįsta galimai klaidingas žinias naujuose kontekstuose. Žinios teorinio modelio kontekste ir atitinkami faktai modeliuojamo realaus pasaulio kontekste gali skirtis. Pvz. epidemijos matematinis modelis pasikeitus aplinkybėms gali neatitikti realios situacijos.</p>	<p>Naudoja skirtingas idėjų, faktų ir sąvokų reprezentacijas. Pvz. matematikos idėjas išreiškia žodžiais, raštu, simboliais, vaizdais, technologinėmis priemonėmis ir naudoja priklausomai nuo efektyvumo, humanitariniuose dalykuose – atlieka statistinę analizę, madžiagą iliustruoja, piešia grafikus, sudaro diagramas, susieja kalbinę, literatūros medžiagą su dailės, kultūros, muzikos, istorijos faktais ir sąvokomis.</p>

Problemų sprendimas	Kelia klausimus	Kelia klausimus motyvuojančius dalyko mokymąsi. Pvz. kodėl $(-1) \cdot (-1) = 1$? Mąstymas nebepriklauso nuo to, kas konkrečiu, apčiuopiama, stebima. Sprendžia hipotetines problemas, kurios prieštarauja jo pasaulio suvokimui.	Kelia klausimus siekdamas įvertinti prielaidas. Pvz., kaip keičiasi išvados pakeitus prielaidas? Atskiria logiškas ir nelogiškas išvadas, sekančias iš duotų prielaidų, net jei prielaidos ir išvados nesiremia realiu patyrimu ar jam prieštarauja.	Kelia klausimus siekdamas analizuoti praktines problemas ir abstrakčias idėjas. Aptinka, formuluoja ir vertina kokias žinojimo ar veiklos sričiai priklauso problema. Suvokia, kad daugeliui klausimų nėra vieno teisingo atsakymo.
	Identifikuoja problemas ir sprendimų idėjas	Randa ir naudoja problemų sprendimo idėjas įvairiuose šaltiniuose, bei pasitelkia įvairias priemones. Atpažįsta ir identifikuoja problemos sprendimo idėją. Daro teisingą loginę išvadą iš turimų prielaidų, net kai ji prieštarauja jo empiriniam patyrimui.	Suvokia pridėtinės vertės kūrimo ir naudojimo galimybes sprendžiant problemas. Turi papildomą mokyvaciją lavintis, kad galėtų spręsti įvairių tipų problemas. Spręsdami problemas remiasi abstrakčiu sąvokiniu mąstymu, konstruoja sudėtingus klausimus, abstrakčių sąvokų sistemas, suvokia atsakymų į klausimus radimo naudą.	Identifikuoja alternatyvias problemų sprendimo idėjas ir įvertina jų pasekmes. Renkasi iš keleto galimų problemos sprendimo būdų.
	Sprendžia problemas ir įgyvendina idėjas	Analizuoja ir vertina savo ir kito asmens bandymus išspręsti problemą. Įsivertinimas ir draugų vertinimas padeda geriau suprasti dalyką	Įvertina riziką ir numato galimus atsitiktinumo šaltinius sprendžiant problemas ir įgyvendinant idėjas. Modeliuoja realaus gyvenimo situacijas, kurios padeda suprasti ir vertinti dalyko teorinės prieigos ribotumą bei skatina ieškoti naujų metodų. Samprotauja apie idealus, tobulybę. Atpažįsta ir apmąsto alternatyvias visuomenines, religines, moralines sistemas, jų įtakas.	Sugalvoja ir įgyvendina naujos problemos sprendimo strategiją.
Mokėjimas mokytis	Reflektuoja mokymosi procesą	Vertina plataus akiračio ir specialių žinių reikalingumą interpretuojant informaciją. Atlieka užduotis, reikalaujančias teksto suvokimo gebėjimų. Stebi savo tobulėjimą, progresą, suplanuoja veiklas, jų eiliškumą, įvertina naudojamų strategijų efektyvumą ir modifikuoja savo veiksmus, jei jie pasirodo neefektyvūs. Supranta, kaip veikia informacijos atnaujimas veiklojoje atmintyje.	Reflektuoja racionalumo, iracionalumo, vertybių vaidmens balansą renkant mokymosi tikslus. Atlieka užduotis, kurios skatina ir gilina savęs supratimą. Savistabą, savianalizę susieja su mokymosi tikslais. Orientuojasi į save, atsižvelgia į asmenines savybes, vertina pasirinkimų perspektyvas.	Kuria vientisą pasaulėvaizdį. Išryškina prieštaravimus požiūriuose į sudėtingus reiškinius. Analizuoja ir supranta, kad gali egzistuoti skirtingos nuomonės. Plečiantis patirčiai, gilėja supratimas, kad realybė yra sudėtinga, prieštaringa ir paradoksali.
	Mąsto apie mąstymą (metakognicija)	Vertina naudojamų mokymosi strategijų efektyvumą ir modifikuoja savo veiksmus jei jie pasirodo neefektyvūs. Pažįsta įvairias dalyko supratimo strategijas ir sąvokinį supratimą. Gerėjantis analitinis mąstymas padeda dar efektyviau atlikti užduotis, reguliuoti savo užduočių, darbų atlikimą.	Vertina prielaidų svarbą ir pasitelkia skirtingus požiūrius. Atlieka užduotis, kurios skatina prielaidų radimą vertinant skirtingus požiūrius. Aktyviai reflektuoja savo mąstymą.	Nurodo skirtingus mąstymo apie tą patį reiškinį pavyzdžius ir įvertina galimą požiūrio silpnumą. Realistiškai vertina situacijas, reiškinius. Iki galo nėra apsisprendę dėl savo atities, pasirinkimų, profesinės tapatybės.